

Лозицький Я. Р.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ВАРТІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Невеликі за розмірами підприємства, що функціонують на основі приватного капіталу, використовуються для забезпечення життєдіяльності підприємця та його родини. Тому управління спрямовується на досягнення окупності вкладених в бізнес коштів та одержання доходів для задоволення власних потреб; при цьому прибуток і заробітна плата не розділяються, а поточні інвестиції здійснюються за критерієм підтримання чи зростання рівня матеріального забезпечення. Для середніх за розмірами підприємств, що функціонують в організаційно-правових формах товариств з обмеженою відповідальністю чи приватних акціонерних товариств, цілі власників полягають скоріше у досягненні окупності внесків до статутних фондів і генерації доходів, ніж у збільшенні вартості часток учасників. Хоча останнє не виключається у випадку зростання підприємства, яке супроводжується його відкриттям для сторонніх інвесторів заради залучення додаткового капіталу. Не є актуальним управління вартістю для кооперативних і казенних підприємств, оскільки вони функціонують для задоволення потреб засновників в продукції (послугах). Щодо підприємств, які засновані на державній власності, але є комерційними організаціями, то управління ними має підпорядковуватися меті зростання вартості як засобу передприватизаційної підготовки.

Головною умовою існування вартісного менеджменту є наявність приватної (акціонерної) власності на підприємства – лише в цьому випадку мотивація зростання вартості стає обґрунтованою. Доречно пригадати, що лише декілька років тому, коли абсолютно переважна більшість вітчизняних підприємств знаходилася у державній власності, проблема управління вартістю підприємств не тільки не була предметом наукового дослідження, а навіть не ставилася. Слід відмітити актуалізацію вартісного управління в умовах відокремлення влас-

ності на підприємства від управління ними – це пов'язане з особливою роллю акціонерних товариств, на яку ми вже звертали увагу.

Другою умовою використання управління, орієнтованого на вартість, є усвідомлення необхідності керувати підприємствами з метою зростання їх вартості. Виконання цієї умови пов'язано з психологічною перебудовою власників і менеджерів, які у своїй переважній більшості у цей час орієнтуються на досягненні поточної прибутковості, а не на зростання вартості акцій.

Не сприяє впровадженню вартісного менеджменту наявність значного рівня монополізації економіки. В загальному випадку монополія дозволяє панувати на ринку і забезпечувати акціонерам доходи не завдяки зростанню їх власності, а внаслідок використання особливого положення підприємств на ринку. В сучасних умовах, поряд з наслідками існування концентрованого за радянських часів виробництва, на ринкове положення суб'єктів господарювання, а отже і систему управління ними, впливає поширеність практики штучної монополізації шляхом надання окремим підприємствам з боку держави організаційно-економічних привілеїв (наприклад, пільги у вільних економічних зонах і територіях пріоритетного розвитку). Таким чином, третьою умовою існування орієнтованого на вартість управління, на нашу думку, є наявність конкурентного середовища, відмова від практики штучної монополізації ринків.

Як вже зазначалося, управління вартістю підприємств здійснюється в межах моделі корпоративного управління. Звідси, якщо вона не узгоджує інтереси по меншій мірі власників і найманих менеджерів, управління з боку останніх не буде підпорядковане меті збільшення власності акціонерів. Отже, четвертою необхідною умовою використання вартісного менеджменту є наявність моделі корпоративного управління підприємствами, в якій узгоджені інтереси заінтересованих у підприємствах осіб, наявні ефективні механізми впливу власників на керуючих, завдяки яким акціонери можуть без перешкод реалізовувати свої природні цілі збагачення [1].

Управління вартістю стає затребуваним при взаємодії підприємства з іноземними підприємцями в межах міжнародного поділу праці, яка вимагає

відкритості щодо структури власності, забезпечення усталених прав заінтересованих осіб, застосування кореспондуючих систем управління. Отже, для підприємств, інтегрованих в міжнародний поділ праці, які найбільшою мірою відчувають на собі вплив іноземної корпоративної культури, управління вартістю стає необхідним, а прискорення виходу інших підприємств на іноземні ринки сприятиме розширенню меж вартісного менеджменту. Це ми вважаємо шостою умовою використання управління, орієнтованого на зростання вартості.

Сьома умова виконується для підприємств, темпи зростання яких неможливо забезпечити власними фінансовими чи банківськими ресурсами.

Перешкодою впровадження вартісного менеджменту є високий рівень оподаткування, який робить недоцільною орієнтацію стратегічних інвесторів на усталені шляхи зростання своєї вартості – збільшення курсу акцій і доходів на них, а вимушує відшукувати приховані неоподатковані джерела збагачення. Тому, на наш погляд, восьмою необхідною умовою функціонування управління вартістю підприємств є податкова система, яка, з одного боку, узгоджує інтереси підприємців і держави, а з іншого, ставить дієві перешкоди відмиванню грошей.

Список використаних джерел:

1. Мендрул О. Г. Вартість підприємств: бази оцінки // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2002. – №3. – С.44-48.